

„NOWE” ATRAKCJE KULTUROWE I ICH WYKORZYSTANIE W PROMOCJI REGIONÓW WYPOCZYNKOWYCH W POLSCE (NA PRZYKŁADZIE POJEZIERZA KASZUBSKIEGO)

MAŁGORZATA DURYDIWKA¹
KATARZYNA DUDA-GROMADA²

¹ Uniwersytet Warszawski
e-mail: mdurydiw@uw.edu.pl

² Uniwersytet Warszawski
e-mail: kduda@uw.edu.pl

SŁOWA KLUCZOWE

region wypoczynkowy, Pojezierze Kaszubskie, „nowe” atrakcje kulturowe, promocja internetowa

STRESZCZENIE

W literaturze przedmiotu sporo uwagi poświęcono regionom turystycznym oraz kryteriom regionalizacji turystycznej. W jednej z ostatnich koncepcji regionalizacji turystycznej Polski (Liszewski, 2009) wyróżniono trzy typy regionów: wypoczynkowo-rekreacyjne, krajoznawcze i metropolitarne. W niniejszym opracowaniu zaprezentowano wybrane „nowe” atrakcje kulturowe oraz ich wykorzystanie w promocji regionów wypoczynkowych. Zagadnienie omówiono na przykładzie Pojezierza Kaszubskiego i promocji na stronach internetowych gmin położonych na terenie tego pojezierza.

Wprowadzenie

Region to jeden z kluczowych terminów stosowanych w naukach geograficznych. Według *Nowej encyklopedii Powszechnej PWN* (1996, t. 5, s. 481) regionem jest „umownie wydzielony, względnie jednorodny obszar odróżniający się od terenów przyległych określonymi cechami naturalnymi lub nabytymi”. W geografii mamy do czynienia z dwiema koncepcjami regionu. Pierwsza z nich prowadzi do wyróżnienia regionu fizycznogeograficznego, druga – społeczno-ekonomicznego. Pojęcie *region turystyczny* mieści się w teorii regionu społeczno-ekonomicznego. Należy jednak dodać, iż region turystyczny jest swego rodzaju kategorią nadrzędną, w której ramach wydzie-

la się różne jego rodzaje w zależności od położenia, kształtu czy funkcji ruchu turystycznego¹. Przedmiotem niniejszego opracowania jest region wypoczynkowy, a więc jeden z typów regionów turystycznych wydzielony na podstawie kryterium funkcjonalnego. Celem zaś – prezentacja wybranych „nowych” atrakcji kulturowych oraz ich wykorzystania w promocji na stronach internetowych poszczególnych gmin położonych na obszarze Pojezierza Kaszubskiego będącego przykładem regionu wypoczynkowego.

Region wypoczynkowy w koncepcji regionu turystycznego

Region turystyczny, podobnie jak region w pojęciu ogólnym, nie ma dotąd wypracowanej definicji. W opinii Potockiego (2009) *region turystyczny* jest terminem bardzo często używanym, a jednocześnie budzącym liczne wątpliwości dotyczące jego istoty i właściwości. Zdaniem Liszewskiego (2009, s. 7) w dużym stopniu jest to efektem tego, iż „rozumienie i cechy regionu turystycznego, mimo praktycznego posługiwania się tym pojęciem, przez wiele lat nie były przedmiotem szerszej dyskusji w polskiej literaturze naukowej”. Jednocześnie cytowany autor – nawiązując do definicji zaproponowanych między innymi przez: Mileską (1963)², Bara i Dolińskiego (1974)³, Warszzyńską i Jackowskiego (1978)⁴ – określa region turystyczny jako obszar charakteryzujący się „atrakcyjnymi walorami turystycznymi, głównie naturalnymi, oraz odpowiednim zagospodarowaniem, na którym koncentruje się ruch turystyczny” (Liszewski, 2002, s. 91), podkreślając jednocześnie, że „ważną cechą określającą każdy region, w tym również turystyczny, jest jego wewnętrzna spójność i powiązania, których intensywność wyznacza granice regionu” (Liszewski, 2002, s. 91–92). Takie ujęcie regionu turystycznego prezentują też inni autorzy (m.in. Kornak, Rapacz, 2001; Lijewski, Mikułowski, Wyrzykowski, 2002).

Region turystyczny nie jest kategorią jednorodną. Dla podkreślenia różnorodności i złożoności pojęcia *region turystyczny* Liszewski (2003) wprowadził podział regionów turystycznych według trzech kryteriów. I tak, według położenia wyróżnił regiony turystyczne metropolitarne i peryferyjne, według formy przestrzennej (kształtu) – regiony węzłowe, pasmowe i wielkoprzestrzenne, natomiast przy uwzględnieniu funkcji ruchu turystycznego: regiony wyspecjalizowane i wielofunkcyjne. Z kolei w publikacji z 2009 roku cytowany autor – identyfikując typ regionu z typem przestrzeni turystycznej, której wyróżnienie oparł na funkcji turystycznej opisanej parametrami ruchu turystycznego (rozmiary, charakter i sezonowość) – wyróżnił trzy typy regionów turystycz-

¹ Szerzej na ten temat pisze Liszewski (2003, 2009).

² Według Mileskiej (1963) regionem turystycznym jest obszar o wysokich walorach turystycznych, na którym koncentruje się ruch turystyczny.

³ Cytowani autorzy traktują region turystyczny jako obszar odznaczający się określonymi walorami turystycznymi oraz odpowiednimi do nich walorami recepcyjnymi, do którego kieruje się ruch turystyczny (za: Durydiwka, 2012).

⁴ Regionem turystycznym jest „obszar pełniący funkcję turystyczną na zasadzie pewnej jednorodności cech środowiska geograficznego oraz wewnętrznych powiązań usługowych”, który na ogół obejmuje tereny „o wysokich walorach turystycznych i dobrze rozwiniętej infrastrukturze turystycznej i dostępności komunikacyjnej” (Warszzyńska, Jackowski, 1978, s. 31).

nych: metropolitarny⁵, wypoczynkowo-rekreacyjny oraz turystyki poznawczej, edukacyjnej i religijnej. Zatem regiony wypoczynkowe stanowią funkcjonalny typ regionów turystycznych (tab. 1).

Tabela 1. Charakterystyka głównych typów funkcjonalnych regionów turystycznych

Typ regionu	Dominujący typ przestrzeni turystycznej	Funkcja turystyczna	Sezonowość ruchu turystycznego
Metropolitarny	penetracji kolonizacji	wielofunkcyjny (poznanie, kultura, biznes, wypoczynek)	cały rok
Wypoczynkowo-rekreacyjny	kolonizacji asymilacji	wypoczynkowa, poznanie, rozrywka, zdrowie	sezon letni dwa sezony cały rok
Turystyki poznawczej, edukacyjnej i religijnej	eksploracji penetracji	poznawcza dydaktyczna kontemplacyjna	dwa sezony (wiosenny, jesienny)

Źródło: Liszewski (2009), s. 26.

Mazurski (2009), analizując literaturę przedmiotu, wyróżnił cztery kryteria doboru cech przy delimitacji regionów turystycznych:

- a) kryterium krajoznawcze – wówczas cała przestrzeń zostaje objęta podziałem regionalnym;
- b) kryterium „czysto” turystyczne – wydzielone regiony nie obejmują całej przestrzeni, a pozostałe obszary wcale nie muszą być nieatrakcyjne dla turystyki, tyle że obecnie zarówno ruch turystyczny, jak i infrastruktura turystyczna są słabo rozwinięte;
- c) kryterium mieszane (turystyczno-krajoznawcze) – cała przestrzeń zostaje objęta podziałem regionalnym z wyeksponowaniem tych części, gdzie ruch turystyczny i zagospodarowanie osiągnęły dość wysoki poziom;
- d) kryterium atrakcyjności turystycznej obszaru – umożliwia wyróżnienie obszarów charakteryzujących się nasyceniem ilościowym atrakcjami turystycznymi i ich relatywną wartością; w tym przypadku również niecała przestrzeń jest pokryta regionami turystycznymi.

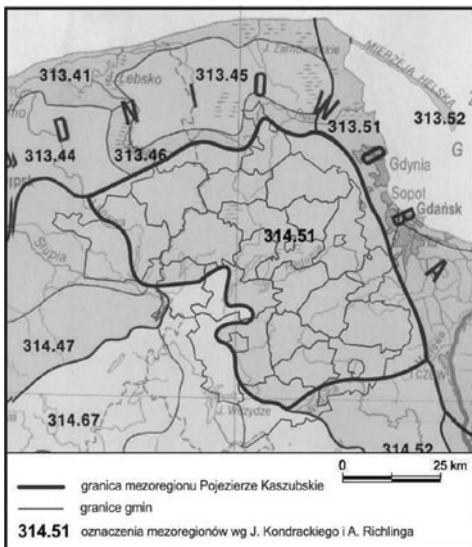
Analizując regionalizację turystyczną Polski⁶, można zauważyć, że w większości z nich za kryterium delimitacji regionów przyjmowane są cechy środowiska przyrodniczego, rozmiary bazy turystycznej i ruchu turystycznego (np. Mileska, 1963; Bajcar, 1969; Lijewski i in., 2002; Wyrzykowski, 1975, 1986), przy czym przy wyznaczaniu granic regionów w pierwszej kolejności odwoływano się do podziałów na jednostki fizycznogeograficzne. Wydaje się jednak, że w regionalizacji turystycznej opartej na kryterium funkcjonalnym (a do takiej należy wyznaczanie regionów wypoczynkowych) konieczne jest też odniesienie do jednostek administracyjnych, gdyż znaczna część niezbędnych informacji (np. rozmiary bazy noclegowej czy ruchu turystycznego) są kompletowane właśnie dla jednostek administracyjnych. Zatem trudno mówić o faktycznej regio-

⁵ Zauważa się tu pewną niekonsekwencję autora, który w 2003 r. wydzielił turystyczny region metropolitarny na podstawie kryterium położenia, zaś w 2009 r. region ten potraktował jako jeden z funkcjonalnych typów regionów turystycznych.

⁶ Szerszego przeglądu regionalizacji turystycznych Polski dokonali m.in.: Liszewski (2009), Kruczek (2009) oraz Durydiwka (2012).

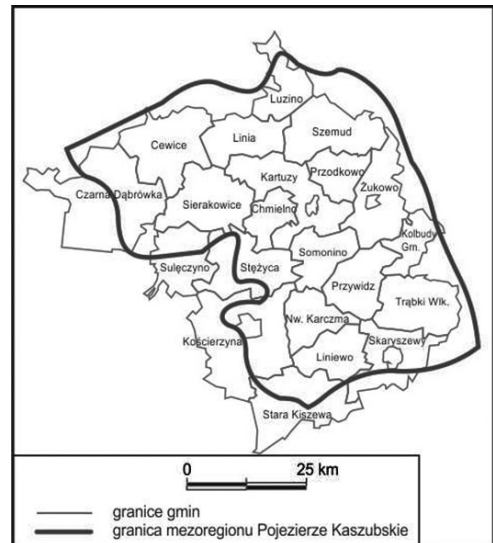
nalizacji turystycznej, jeśli bazuje ona wyłącznie na granicach jednostek fizycznogeograficznych. Dotyczy to również wyznaczania regionów wypoczynkowych, mimo iż są one definiowane głównie jako obszary atrakcyjne z punktu widzenia walorów przyrodniczych, a ponadto odpowiednio zagospodarowane pod względem infrastruktury turystycznej oraz wykorzystywane przez ruch turystyczny (m.in. Mileska, 1963).

Dlatego też autorki – nawiązując do opracowania Durydiwki (2012) – podeszły dwuetapowo do wyznaczania granic Pojezierza Kaszubskiego jako regionu wypoczynkowego. Po pierwsze, odwołały się do regionalizacji fizycznogeograficznej Kondrackiego (1988) w celu wyznaczenia obszaru o w miarę jednolitych cechach środowiska przyrodniczego, a następnie na tak wyłoniony obszar nałożyły siatkę gmin. W ten sposób uzyskano informację o jednostkach administracyjnych (gminach), na których obszarze leży Pojezierze Kaszubskie (rys. 1). W konsekwencji przyjęto, że Pojezierze Kaszubskie to obszar obejmujący 21 gmin (rys. 2).

Rysunek 1. Pojezierze Kaszubskie w granicach fizycznogeograficznych i administracyjnych

Źródło: opracowanie własne na podstawie Kondracki, Richling (1994).

Rysunek 2. Gminy leżące na Pojezierzu Kaszubskim

Źródło: opracowanie własne.

„Nowe” atrakcje kulturowe na Pojezierzu Kaszubskim. Wybrane przykłady

Regiony wypoczynkowe – jak zauważa Liszewski (2009) – kojarzone są w polskiej literaturze przede wszystkim z atrakcyjnymi warunkami naturalnymi, czyli z obszarami nadmorskimi, górskimi czy pojeziernymi. Potwierdza to opracowanie Lijewskiego, Mikułowskiego i Wyrzykowskiego (2002), w którym do regionów turystycznych o wyraźnej funkcji wypoczynkowej zaliczono między innymi: Wybrzeże, Pojezierze Kaszubskie i Bory Tucholskie (w ramach Pojezierza Pomorskiego),

Krainę Wielkich Jezior Mazurskich i Pojezierze Suwalskie (w ramach Pojezierza Mazurskiego) czy Beskid Śląski, Podhale wraz z Orawą i Spiszem (w ramach Karpat). Fakt ten w zasadzie nie powinien wzbudzać zdziwienia. Wszak przez ponad pół wieku tereny te były użytkowane przez turystów rekrutujących się głównie z obszarów zurbanizowanych i zindustrializowanych, przyjeżdżających na długi wypoczynek wakacyjny. W większości tych regionów (w zasadzie poza obszarami górskimi) dominowały więc długie pobyty wakacyjne, zwykle o cechach wypoczynku biernego z elementami rekreacji ruchowej wykorzystującej warunki przyrodnicze terenu.

Obecnie obserwujemy tendencję do skracania czasu pobytów wakacyjnych na rzecz zwiększenia ich częstotliwości w skali roku. Zmieniają się też preferencje turystów. Popularna turystyka 3S (ang. *sun, sea, sand* – słońce, morze, piasek) zaczyna być zastępowana turystyką 3E (ang. *education, entertainment, excitement* – edukacja, rozrywka, emocje). Przy czym nie oznacza to, że wcześniejsze podróże turystyczne były pozbawione elementów 3E, a jedynie – że w kształtowaniu współczesnej oferty turystycznej większą wagę przykładają się, wychodząc naprzeciw oczekiwaniom turystów, do zwiększenia udziału i współwystępowania tychże elementów. Pojawia się więc pytanie, czy wraz ze zmianą preferencji turystów następują też zmiany w ofercie turystycznej regionów wypoczynkowych.

Współczesny turysta – również ten przebywający w regionach określanych powszechnie mianem wypoczynkowych – w dużym stopniu jest nastawiony na doznania. Wiele regionów „odpowiada” na te potrzeby turystów, czego dowodem jest powstawanie tak zwanych nowych atrakcji kulturowych. Pod tym sformułowaniem w sposób umowny należy rozumieć różnorodne, trójskładnikowe atrakcje o charakterze kulturowym. Oznacza to, że mogą mieć różny charakter, ale w swojej ofercie nastawione są na dostarczenie turystom trzech komponentów: edukacji, emocji i rozrywki, przy czym wszystkie te komponenty mogą mieć zbliżony udział bądź też dwa z nich zyskują pewną przewagę (np. rozrywka i emocje, wiedza i rozrywka lub wiedza i emocje) (Stasiak, Włodarczyk, 2013). Stasiak i Włodarczyk (2013) do grupy nowych atrakcji turystycznych zaliczają:

- a) parki tematyczne, parki rozrywki i wypoczynku;
- b) centra nauki, techniki i sztuki (eksperymentaria);
- c) wielkie centra handlowo-kulturalno-rozrywkowe, tak zwanej III generacji (ang. *malls*), a także tematyczne miejsca handlowe (galerie, bazy, jarmarki, hale targowe itp.);
- d) hotele kasyna i miasta kasyna;
- e) legendarne stadiony z zapleczem muzealno-handlowo-rekreacyjnym;
- f) atrakcje przemysłowe, w tym zakłady produkcyjne;
- g) tereny wojskowe i obiekty militarno-historyczne;
- h) przestrzeń sepulkralną (cmentarze, krypty i kaplice grobowe, ossuaria, miejsca martyrologii itp.);
- i) przestrzeń codzienności (miejsca „zwykłego” życia autochtonów, etniczne getta);
- j) przestrzeń doznań ekstremalnych (np. slumsy, dzielnice kontrolowane przez grupy przestępcze, obszary katastrof itp.).

Na Pojezierzu Kaszubskim przykładem takich „nowych” atrakcji kulturowych – charakteryzujących się współwystępowaniem trzech komponentów (edukacja, emocje, rozrywka) – są mię-

dzy innymi Centrum Edukacji i Promocji Regionu w Szymbarku, Muzeum Kaszubskiej Ceramiki Neclów w Chmielnie i Rezerwat Archeologiczny w Węsiarach.

Centrum Edukacji i Promocji Regionu w Szymbarku

Centrum Edukacji i Promocji Regionu (CEiPR) w Szymbarku znajduje się na terenie gminy Stężycza, niedaleko Wieżycy – najwyższego wzniesienia na Niziu Europejskim. Na terenie obiektu jest wiele atrakcji turystycznych o różnorodnym charakterze, które możemy podzielić na dwie grupy. Pierwszą stanowią elementy pokazujące bogatą i często smutną, wręcz tragiczną historię Ziemi Kaszubskiej oraz jej mieszkańców. Są to na przykład Dom Sybiraka przywieziony spod Irkucka i na nowo złożony w Szymbarku (rys. 3), replika bunkra Gryfa Pomorskiego (zebrano w nim wiele oryginalnych elementów wyposażenia oraz pamiątek, a podczas zwiedzania bunkra turyści przeżywają „prawdziwy” nalot dzięki specjalnym efektom dźwiękowym), Zagroda Trapera Kaszuby z Kanady (rys. 4), Dom Powstańca Polskiego z Adam polą.

Rysunek 3. Dom Sybiraka

Fot. M. Durydiwka.

Rysunek 4. Zagroda Trapera Kaszuby

Fot. M. Durydiwka.

Drugą grupę atrakcji stanowią obiekty o charakterze rozrywkowym, które w dużym stopniu przyciągają turystów i są ważnymi elementami promującymi Centrum. Wśród nich największą popularnością cieszą się Dom do „Góry Nogami” (rys. 5) będący alegorią współczesnego świata, w którym tradycja i wartości zostały „postawione na głowie”, oraz Najdłuższa Deska Świata mierząca 46,53 m – wpisana na listę rekordów Guinnessa – która symbolizuje ciężką pracę Kaszubów. Ponadto zobaczyć można Największy Koncertujący Fortepian Świata, Kaszubski „Świat Bajek”, można także doznać wielu emocji w parku linowym czy kinie XD. Wszystkie atrakcje można zwiedzać z przewodnikiem. Oprócz obiektów materialnych w Centrum organizowane są wydarzenia o charakterze cyklicznym, takie jak Światowy Zjazd Sybiraków, Majówka Pomorskich Przedsiębiorców oraz inne, na przykład koncerty na największym fortepianie świata, samodzielny wypiek chleba, łowienie ryb. Na terenie Centrum znajduje się również hotel (rys. 6) oraz kilka obiektów gastronomicznych, z których na szczególną uwagę zasługuje Browar „Kaszebsko

Korona”. W browarze piwo warzone jest według starych receptur kaszubskich, a oprócz degustacji piwa można skorzystać z relaksu i kąpieli w łaźni pływnej.

CEiPR w Szymbarku jest więc swego rodzaju parkiem tematycznym, a właściwie zespołem

Rysunek 5. Dom do „Góry Nogami”

Fot. K. Duda-Gromada.

Rysunek 6. Hotel w CEiPR w Szymbarku

Fot. K. Duda-Gromada.

dwóch parków tematycznych. Pierwszy z nich ma charakter wyraźnie historyczny i edukacyjny, jednak ekspozycje dotyczące życia ludności kaszubskiej w Kanadzie czy na Syberii są tak przygotowane, że poza aspektem edukacyjnym pojawia się też aspekt emocjonalny, przy czym emocje te silniej ujawniają się u osób starszych. Z kolei drugi park ma wyraźnie rozrywkowy, czasami więc ludyczny charakter. Niewątpliwym atutem CEiPR jest jego dualny charakter pozwalający z jednej strony „pochylić się w zadumie” nad historią, z drugiej zaś – oddać różnego rodzaju rozrywkom. Dzięki temu jest to miejsce cieszące się popularnością wśród różnych grup turystów.

Muzeum Ceramiki Neolów w Chmielnie

Obiekty poprzemysłowe czy zabytki techniki bardzo często stanowią ciekawe atrakcje turystyczne, a odpowiednio zagospodarowane cieszą się niesłabnącą popularnością wśród turystów. Takie miejsca są w miarę możliwości rewitalizowane i odnawiane między innymi po to, aby zachować tożsamość regionu, pokazać jego historię. Również współcześnie działające zakłady przemysłowe coraz częściej dostosowują się do przyjmowania turystów. Takie zakłady, zwłaszcza te, które umożliwiają odwiedzającym aktywne uczestniczenie w procesie produkcyjnym, stanowią jedną z „nowych” atrakcji turystycznych. Chęć poznania i obejrzenia procesu produkcji danego przedmiotu, wykorzystywanych surowców, stosowanych technologii stanowi główny element przyciągający turystów (Kowalczyk, 2015). Natomiast prowadzenie warsztatów i możliwość własnoręcznego wytworzenia produktu w dużym stopniu wzbogaca i uatrakcyjnia ofertę takiego zakładu. Nieodzownym elementem zwiedzania jest także pobyt w sklepie firmowym, w którym można nabyć produkty wytworzone w danej fabryce. W Polsce istnieje wiele zakładów produkcyjnych, na których terenie odbywa się ruch turystyczny i które uznawane są za atrakcje turystyczne regionu.

Jednymi z wielu przykładów są obiekty przemysłu ceramiki szlachetnej, na przykład omawiane Muzeum Ceramiki Neclów w Chmielnie.

Robienie i wypalanie naczyń glinianych na Kaszubach znane jest od bardzo dawna. Na przełomie XIX i XX wieku były trzy duże ośrodki garncarskie: Kościerzyna, Kartuzy i Chmielno. W 1897 roku do Chmielna sprowadził się Franciszek Necel, który był przedstawicielem kolejnego pokolenia rodziny garncarskiej, i zapoczątkował historię ceramiki Neclów na tym terenie. Obecnie w Chmielnie znajduje się Muzeum Ceramiki Neclów, w którym można oglądać ekspozycję wyrobów ceramicznych z lat 1897–1996 oraz poznać historię rodziny i warsztatu. W warsztacie nadal produkowane są ceramiczne wyroby kaszubskie o ludowych kształtach i ornamentyce opartej na siedmiu wzorach: lilia, gwiazda kaszubska, wianek, łuska rybia, różdżka bzu, tulipany (Prószyńska-Bordas, 2008). Natomiast w pracowni, podczas zwiedzania, omawiany jest proces wyrobu naczyń ceramicznych oraz ich wypalania, organizowane są też pokazy toczenia na kole garncarskim i malowania wyrobów. Poza tym Muzeum oferuje możliwość przeprowadzenia warsztatów garncarskich, podczas których każdy uczestnik może wykonać swoje naczynie oraz pozostawić je do wypalania (www.necel.pl). Taka możliwość podnosi atrakcyjność i zachęca wielu turystów do odwiedzenia Muzeum Ceramiki Neclów.

Rezerwat Archeologiczny w Węsjorach

Ślady wędrówki i pobytu plemienia Gotów na Pomorzu rozsiane są w różnych miejscach Pojezierza Krajeńskiego i Kaszubskiego. W kontekście atrakcji turystycznych szczególną rolę odgrywają kamienne kręgi, zwane też kromlechami, odznaczające się – jak podaje Studzieniecki (2002), odwołując się do biuletynu wydawanego przez Stowarzyszenie Badań Kamiennych Kręgów – walorem ezoterycznym⁷, zawarte są w nich bowiem „wszelkie możliwe informacje o mikro- i makrokosmosie” (Studzieniecki, 2002, s. 154). Z kolei Kowalczyk (2008, s. 49) podkreśla, że w ostatnich latach obserwowany jest „wzrost zainteresowania wyjazdami do miejsc otoczonych nimbem tajemniczości, zwiedzanie miejsc związanych z magią i specjalnym kultem, oddawanie się medytacjom i uczestniczenie w różnorodnych obrzędach”, a takimi miejscami są niewątpliwie kamienne kręgi.

Kamienne kręgi są odwiedzane przez dwie grupy turystów: wyznawców, czyli osoby wierzące w niezwykłą moc tego miejsca, oraz krajoznawców, czyli turystów zainteresowanych odwiedzaniem miejscem, zarówno wierzących, jak i wątpiących w jego magiczną moc (Studzieniecki, 2002). Wydaje się, że dla jednych i drugich, choć może w różnym stopniu, bardzo ważnym aspektem jest mistyczny charakter miejsca, a tym samym – wielość interpretacji kamiennych kręgów (tab. 2).

⁷ Ezoteryka – to wiedza przeznaczona dla grona wybranych i wtajemniczonych (*Nowa encyklopedia...*, 1996).

Tabela 2. Interpretacje kamiennych kręgów

Interpretacja	Treść interpretacji
Archeologiczna	Cmentarzysko stanowiące stanowisko kultury wielbarskiej, posiadające status rezerwatu archeologicznego. Nekropolia obejmuje pochówki ciałopalne i szkieletowe wraz z ozdobami i przedmiotami codziennego użytku.
Historyczna	Materialne dowody pobytu Gotów na Pomorzu w I w. n.e.
Etnologiczna	Motyw legend i tradycji pomorskich, zgodnie z którymi praojcami dzisiejszych Kaszubów byli Goci.
Psychologiczna	Potencjalne miejsce psychoterapii z wykorzystaniem sugestii.
Przestrzenna	Walor chroniony miejscowym planem szczegółowego zagospodarowania przestrzennego.
Botaniczna	Siedlisko unikalnych porostów „świadków minionych epok”. Reliktowe porosty typu alpejskiego są zagrożone wyginięciem.
Astronomiczna	Konstrukcja pozwalająca na określenie kierunku przesilenia letniego dla wschodzącego słońca.
Radiestetyczna	Źródło widzialnych i niewidzialnych kręgów fal magnetycznych i elektromagnetycznych odczuwalnych przez osoby wrażliwe.
Teozoficzna	Miejsce obrzędów i rytuałów kulturowych, w tym uzdrawiania i tańców.
Kosmiczna	Plan łądowisk statków kosmicznych.

Źródło: Studzieniecki (2002), s. 156.

Rezerwat Archeologiczny znajdujący się w Węsiarach na terenie gminy Sulęczyńno obejmuje cmentarzysko Gotów założone około 70–80 roku n.e. i użytkowane do przełomu II i III wieku. Składa się z 20 kurhanów o konstrukcji kamienno-ziemnej, czterech kamiennych kręgów i ponad 140 grobów usytuowanych na stoku zalesionego wzgórza (www.suleczyjno.pl). Szczególnie ciekawe i cieszące się rosnącym zainteresowaniem turystów są kamienne kręgi – regularne koła wyznaczone przez duże, sterczące pionowo głazy, tak zwane stele (rys. 7). Kręgi były stawiane podczas zakładania cmentarza, zatem stanowią najstarsze konstrukcje. Prace archeologiczne dowodzą, że pochodzą one z 70–80 roku n.e. Według legend kaszubskich kamienne kręgi w Węsiarach zostały zbudowane przez Stołemów, mitycznych przybyszów z północy, zaś – jak czytamy na tablicach informacyjnych w Rezerwacie Archeologicznym w Węsiarach przygotowanych przez Stowarzyszenie Badań Kamiennych Kręgów w Gdyni – wiek niektórych porostów (m.in. żeluzka wąska, łac. *xanthoparmelia angustiphylla*) na kamieniach sugeruje, że budowa kręgów mogła mieć miejsce wiele tysięcy lat przed Chrystusem.

Rysunek 7. Kamienne kręgi – Rezerwat Archeologiczny Węsiary

Fot. M. Durydiwka.

Przypuszcza się, że kamienne kręgi w Węsiorach służyły jako miejsce spotkań starszyny plemiennej, podczas których podejmowano najważniejsze decyzje (www.suleczyno.pl). Miały też znaczenie obrzędowe, a według radiestetów są miejscem mocy o miękkiej energii i wpływają kojąco na system nerwowy, przy czym korzystanie z energii kręgów odbywa się głównie poprzez pobudzanie receptorów stóp podczas chodzenia boso po całym terenie kręgów. Informacje podane przy niektórych kręgach sugerują dość silne promieniowanie, którego efektem jest odczuwalny stan głębokiej relaksacji.

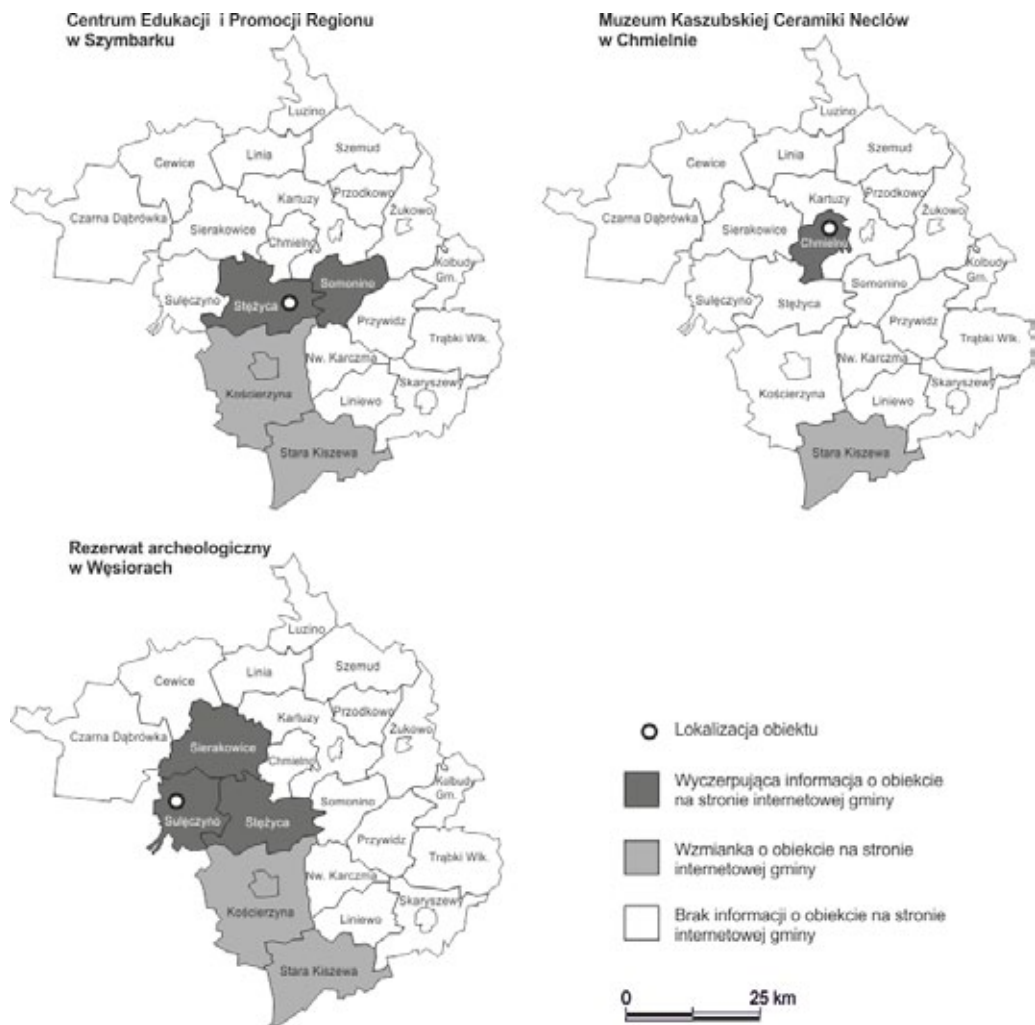
Zatem w odniesieniu do kamiennych kręgów w Węsiorach mają zastosowanie niemal wszystkie interpretacje zaproponowane przez Studzienickiego (2002). Warto też wspomnieć, że Rezerwat Archeologiczny w Węsiorach jest jednym z punktów na Szlaku Kamiennych Kręgów (92,6 km), który prowadzi od Sierakowic do Czarnej Wody i prawie w całości biegnie przez Pojezierze Kaszubskie (www.szwajcaria-kaszubska.pl).

„Nowe” atrakcje kulturowe jako element promujący wizerunek Pojezierza Kaszubskiego

Omówione przykłady stanowią ciekawą alternatywę oraz uzupełnienie walorów wypoczynkowych na badanym obszarze. Do tej pory promocja regionów wypoczynkowych bazowała na eksponowaniu walorów przyrodniczych. W przypadku Pojezierza Kaszubskiego są to: jeziora (np. „Pętla Jezior Raduńskich”), urozmaicona rzeźba terenu (m.in. Wzgórza Szymbarskie z Wieżycą, czyli najwyższym szczytem na Nizinie Europejskiej), lasy, obszary chronione (Kaszubski Park Krajobrazowy). Udział walorów kulturowych w promocji był dość umiarkowany i ograniczał się z reguły do prezentacji tradycyjnych atrakcji, takich jak na przykład: zabytkowe obiekty sakralne (np. Sanktuarium NMP Matki Bożej Królowej Kaszub w Sianowie) i świeckie (dwory Wybickich w Będominie i Sikorzynie), skanseny (Skansen we Wdzydzach Kiszewskich) lub muzea prezentujące historię i tradycje regionu (Muzeum Kaszubskie w Kartuzach) czy wydarzenia o charakterze rozrywkowym (np. Międzynarodowy Festiwal Folkloru lub Truskawkobranie – Święto Truskawki na stoku Złotej Góry niedaleko Kartuz).

Pojawia się pytanie: czy nowe oczekiwania turystów znajdują odzwierciedlenie w promocji regionu, to znaczy czy w promocji Pojezierza Kaszubskiego wykorzystuje się omówione powyżej „nowe” atrakcje kulturowe. Byłoby to swego rodzaju wzbogacenie wizerunku regionu i pokazanie zróżnicowania jego atrakcyjności turystycznej. Aby udzielić odpowiedzi na tak postawione pytanie, dokonano analizy treści stron internetowych gmin znajdujących się na terenie Pojezierza Kaszubskiego. Zdecydowano się na reklamę internetową, ponieważ internet jest współcześnie nie tylko jednym z podstawowych narzędzi promocji turystycznej, ale także środkiem promocji i kanałem dystrybucji. Poszukiwano informacji na temat omówionych wcześniej atrakcji turystycznych. Sprawdzone, czy na stronach internetowych poszczególnych gmin znajdują się jakiegokolwiek wiadomości dotyczące Centrum Edukacji i Promocji Regionu w Szymbarku, Muzeum Kaszubskiej Ceramiki Neclów w Chmielnie oraz Rezerwatu Archeologicznego w Węsiorach. Szczegółowe wyniki przeprowadzonego badania przedstawiono na rysunku 8.

Poszczególne atrakcje promowane są przede wszystkim na stronach internetowych gmin, na których obszarze się znajdują. Wzmianki o nich można ewentualnie znaleźć na stronach gmin sąsiadujących. Jest to poniekąd mało zaskakujące, gdyż każda gmina promuje „własne” atrakcje turystyczne i zachęca do odwiedzania swojego terenu.

Rysunek 8. Informacje o wybranych atrakcjach kulturowych na stronach internetowych gmin Pojezierza Kaszubskiego

Źródło: opracowanie własne.

CEiPR w Szymbarku najbardziej promowane jest na stronie internetowej gminy Stężyca (www.gminastezyca.pl). Można tam znaleźć w miarę pełne informacje na temat wybranych atrakcji, które znajdują się w Centrum. Na stronie internetowej sąsiadującej gminy Somonino (www.somonino).

pl) Centrum w Szymbarku zostało dość szczegółowo opisane przy okazji omawiania szlaku turystycznego Wzgórz Szymbarskich. Natomiast na stronach gmin Kościerzyna i Stara Kiszewa znajdują się krótkie wzmianki o obiekcie. Informacje na temat Muzeum Ceramiki Neolów w Chmielnie znajdują się w zasadzie tylko na stronie internetowej tej gminy. Podobnie, najwięcej wiadomości o Rezerwacie Archeologicznym w Węšiorach można znaleźć na stronie internetowej gminy Sulęcyno – już na stronie startowej mamy promocję rezerwatu (www.suleczyno.pl). Poza tym podstawowe informacje znajdują się na stronach gmin sąsiadujących – Sierakowice (www.sierakowice.pl) i Stężyca, a krótkie wzmianki także na stronach bardziej oddalonych gmin – Kościerzyna oraz Stara Kiszewa (www.starakiszewa.pl)⁸. Z powyższych rozważań można wysnuć wniosek, że na analizowanych stronach internetowych najczęściej pojawiającą się badaną atrakcją turystyczną jest Rezerwat Archeologiczny w Węšiorach. Jest to związane przede wszystkim z utworzeniem i promowaniem Szlaku Kamiennych Kręgów.

Podczas badania zwrócono również uwagę na witryny internetowe regionu, takie jak na przykład Portal Szwajcaria Kaszubska (www.szwajcariakaszubska.eu). W ich treściach można znaleźć wzmianki o wszystkich omawianych atrakcjach kulturowych. Z punktu widzenia turysty strony internetowe regionu są bardzo ważne, ponieważ to właśnie takie portale stanowią jedno z głównych źródeł informacji. Turysta bardzo często nie jest świadomy tego, na terenie jakiej jednostki terytorialnej (gminy) się znajduje. Dlatego informacji o atrakcjach turystycznych szuka częściej na stronach internetowych regionu niż gminy. Zatem dla turysty nie jest istotne, w granicach której gminy znajduje się interesująca go atrakcja. Natomiast niedostatek informacji o danej atrakcji w gminach ościennych może być dowodem braku współpracy między gminami w zakresie promocji całego regionu, jakim jest Pojezierze Kaszubskie.

Podsumowanie

Zmiana preferencji i oczekiwań współczesnego turysty, coraz bardziej nastawionego na przeżywanie emocji podczas wyjazdu turystycznego, powoduje popyt na powstawanie tak zwanych nowych atrakcji kulturowych, które będą te potrzeby zaspokajać. Łączą one bowiem w sobie trzy ważne elementy doświadczenia turystycznego, jakimi współcześnie są edukacja, rozrywka i emocje. Zatem pojawianie się tego typu obiektów będzie coraz częstszym zjawiskiem, prawdopodobnie również na obszarach wypoczynkowych. Konsekwencją tego jest wzbogacenie oferty turystycznej regionu i być może coraz intensywniejsze promowanie tych walorów jako elementów przyciągających turystów na dany obszar.

Przeprowadzone badanie jest w znacznym stopniu uproszczone i nie obejmuje wszystkich instrumentów promocji, jednak za jego pomocą można wyciągnąć ogólne wnioski dotyczące tego, czy „nowe” atrakcje kulturowe są elementem promującym gminę i region. Poszczególne gminy zwracają uwagę turystów i promują atrakcje turystyczne, które znajdują się na ich obszarze, co nie dziwi, gdyż każda jednostka administracyjna dba o swoje interesy w tym zakresie. Zresztą bar-

⁸ Wiadomości dotyczące analizowanych obiektów na stronie internetowej gminy Stara Kiszewa ograniczają się do umieszczenia Mapy Kaszubski Pierścień, na której zaznaczone są atrakcje regionu.

dzo często informacje dotyczące poszczególnych obiektów ograniczają się do opisu szlaku turystycznego, który je łączy. Dlatego w skali całego regionu możemy mówić o pewnym „marnotrawstwie”. Wydaje się, że „nowe” atrakcje turystyczne stanowią niewykorzystany potencjał promocji Pojezierza Kaszubskiego na stronach internetowych poszczególnych gmin.

Literatura

- Bajcar, A. (1969). Regiony turystyczne Polski. *Geografia w Szkole*, 3–4, 122–133.
- Bar, R., Doliński, A. (1974). *Geografia turystyczna Polski*. Warszawa: PTE.
- Durydiwka, M. (2012). *Czynniki rozwoju i zróżnicowanie funkcji turystycznej na obszarach wiejskich w Polsce*. Warszawa: Wydział Geografii i Studiów Regionalnych UW.
- Kondracki, J. (1988). *Geografia fizyczna Polski*. Warszawa: PWN.
- Kondracki, J., Richling, A. (1994). Regiony fizycznogeograficzne, Mapa w skali 1:1 500 000. W: *Atlas Rzeczypospolitej Polskiej*. Warszawa: Główny Geodeta Kraju.
- Kornak, A.S., Rapacz, A. (2001). *Zarządzanie turystyką i jej podmiotami w miejscowości i regionie*. Wrocław: Wyd. AE we Wrocławiu.
- Kowalczyk, A. (2008). Współczesna turystyka kulturowa – między tradycją a nowoczesnością. W: A. Kowalczyk (red.), *Turystyka kulturowa (spojrzenie geograficzne)* (s. 9–57). Warszawa: Wydział Geografii i Studiów Regionalnych UW.
- Kowalczyk, M. (2015). *Wybrane zakłady produkcyjne w Polsce jako miejsce recepcji turystycznej*. Wydział Geografii i Studiów Regionalnych UW, maszynopis pracy magisterskiej.
- Kruczek, Z. (2009). Region turystyczny jako przedmiot edukacji. *Folia Turistica*, 21, 51–70.
- Lijewski, T., Mikułowski, B., Wyrzykowski, J. (2002). *Geografia turystyki Polski*. Warszawa: PWE.
- Liszewski, S. (2002). Przestrzeń turystyczna i osadnictwo turystyczne. W: G. Gołębski (red.), *Kompendium wiedzy o turystyce* (s. 351–368). Warszawa: PWN.
- Liszewski, S. (2003). Region turystyczny. *Turyzm*, 13 (1), 43–54.
- Liszewski, S. (2009). Przestrzeń turystyczna Polski. Koncepcja regionalizacji turystycznej. *Folia Turistica*, 21, 17–30.
- Mazurski, K.R. (2009). Region turystyczny jako pojęcie. *Folia Turistica*, 21, 7–15.
- Mileska, M.I. (1963). *Regiony turystyczne Polski. Stan obecny i potencjalne warunki rozwoju*. Warszawa: PWN.
- Nowa encyklopedia powszechna PWN* (1996). Warszawa: PWN.
- Potocki, J. (2009). *Funkcje turystyki w kształtowaniu transgranicznego regionu górskiego Sudetów*. Wrocław: Wyd. WTN.
- Prószczyńska-Bordas, H. (2008). Rozwój turystyki w Kaszubskim Parku Krajobrazowym w strategiach władz i lokalnych organizacji turystycznych oraz w opinii turystów i mieszkańców. W: L. Mazurkiewicz, A. Kowalczyk (red.), *Spoleczności lokalne a turystyka. Aspekty społeczne, kulturowe, ekonomiczne* (s. 115–141). Warszawa: Wyd. AWF.
- Stasiak, A., Włodarczyk, B. (2013). Miejsca spotkań kultury i turystyki. W: B. Krakowiak, A. Stasiak, B. Włodarczyk (red.), *Kultura i turystyka. Miejsca spotkań* (s. 29–46). Łódź: ROT Woj. Łódzkiego, Instytut Geografii Miast i Turyzmu Uniwersytetu Łódzkiego.
- Studzeniecki, T. (2002). Rozwój turystyki ezoterycznej na przykładzie „kamiennych kręgów”. W: R. Przybyszewska-Gudelis, M. Grabiszewski (red.), *Partnerstwo nauki i praktyki w turystyce. Fakty, intencje, potrzeby rozwoju* (s. 151–158). Bydgoszcz: Wyższa Pomorska Szkoła Turystyki i Hotelarstwa w Bydgoszczy.
- Warszyńska, J., Jackowski, A. (1978). *Podstawy geografii turystyki*. Warszawa: PWN.
- www.gminastezycza.pl (30.08.2016).
- www.necel.pl (5.09.2016).
- www.sierakowice.pl (30.08.2016).
- www.somonino.pl (30.08.2016).
- www.starakiszewa.pl (30.08.2016).
- www.suleczyno.pl (30.08.2016).

www.szwajcariakaszubska.eu (5.09.2016).

www.szwajcaria-kaszubska.pl (25.10.2016).

Wyrzykowski, J. (1975). Walory wypoczynkowe środowiska przyrodniczego Polski w świetle stanu badań. *Zeszyty Naukowe Instytutu Turystyki*, 2–3, 25–44.

Wyrzykowski, J. (1986). Geograficzne uwarunkowania rozwoju urlopowej turystyki wypoczynkowej w Polsce. *Acta Universitatis Wroclaviensis*, 935, *Studia Geograficzne*, XLIV.

“NEW” CULTURAL ATTRACTIONS AND ITS USE IN THE PROMOTION OF TOURISM IN RECREATIONAL REGIONS IN POLAND (ON THE EXAMPLE OF THE KASHUBIAN LAKE DISTRICT)

KEYWORDS | recreational regions, Kashubian Lake District, “new” cultural attractions, promotion of tourism

ABSTRACT | The purpose of this paper is to present selected so-called “new” cultural attractions and their use in the promotion on the web pages of gminas located in the Kashubian Lake District (Fig. 2) which is an example of a recreational region. Recreational regions are usually associated with areas of significant natural amenities and with recreational 3S tourism (*sun, sea, sand*). In recent times, however, tourists’ preferences are changing and 3S tourism is replaced by 3E tourism (*education, entertainment, excitement*). When creating the tourist offer it becomes more important to increase the share of cultural sites and venues, in particular of the so-called “new” cultural attractions, that is, attractions providing three components: education, entertainment, and excitement (Stasiak, Włodarczyk, 2013). In the Kashubian Lake District such “new” cultural attractions are, for instance, Center for Education and Promotion of the Region in Szymbark, Museum of Kashubian Pottery of the Necel Family in Chmielno, and Archeological Reserve in Węsiory. One can ask whether these tourist attractions are used in promoting the Kashubian Lake District. Research has shown that the analyzed venues and sites are promoted mainly on the official web pages of the gminas of the relevant region. They are also mentioned on the web pages of the neighboring gminas (Fig. 8). This is not surprising, since every gmina is obliged to promote their own tourist attractions, and from the point of view of the tourist, it is the Kashubian Lake District as an entire region that is important, not the individual gminas. In fact, on web portals devoted to the entire region (such as “Szwajcaria Kaszubska” – www.szwajcariakaszubska.eu) one can find information on all the analyzed “new” tourist attractions. Scarcity of information about such well recognized tourist attractions on the web pages of many gminas of this region is an evidence for a lack of cooperation among the gminas as regards the promotion of the entire Kashubian Lake District. It seems therefore that the “new” tourist attractions constitute a still unused potential for the promotion of the entire region on the web pages of the individual gminas.

Translated by Małgorzata Mikulska

JEL CODES | Z300, Z320, Z330